

חסר משוגעים אני?

הרפובליקה הפררלית) אומרים שוב שמתחיל עידן חדש? היא חדלה להאמין.

הסרט אינו מעלים את הזוועות. בשעת קונצרט ביתי, באידיליה של וילה בורגנית, מספר קצין הס"ס שהיהודים, עולים בארובה, וילך קטן שואל בתמימות איך עולים בארובה. אחד הבנים, המשרת במילחמה כפלוגת-תעמולה, מצלם בהרחבה את הזאתם-להורג של יהודים במעבה יער ברוסיה.

התקופה הנאצית מוצגת כפי שנראתה במציאות, ולא כסרט הוליוודי. יש כאן הכל: הקרייריטט העולה על העגלה ברגע הנכון והעולה לגדולה; איש הס"ס הממשיך להתהלך בכפר כטווס בשעה שכל חבריו נמצאים בחזית; הרבים שכל העניין לא איכפת להם, ושבעיניהם אין הנאצים אלא עוד ממשלה אחת; ההולכים-בתלם החוזרים על הסיסמות הרישמיות בלי היריחו ועירוע; השכר מלמטה האומר באופן פילוסופי ש...עכשיו לא יהיה ליהודים כל כך טוב; הזונה האומרת לבעלה הנאצי, אבל הרי גם היהודים הם בני-אדם; ההורים השכולים המתייחסים אל נפילת בניהם במילחמת היטלר כאל גזירה מן השמיים; והאיכרה הזקנה והחכמה האומרת כבר בהתחלה: "הכל בהקפה: בסוף נצטרך לשלם".

אך כל זה הוא חלק מרצף החיים של המישפחה ושל הכפר. הנאצים עלו. הנאצים היו, הנאצים ירדו. החיים נמשכים.

כמו אחרי קריאת רומאן חשוב, אינך חול מלחשוב גם אחרי ראיית סרט זה. אתה הופך והופך בסצנות, בטיפוסים, במאורעות. ברור שהוא נועד להקרינה על הבר. אך הוא מתאים גם למירקע הטלוויזיה. הוא עשוי ב-11 המשכים, בני 58 עד 139 דקות, ואני ממליץ מאוד-מאוד להקרינו בטלוויזיה הישראלית. כשיעור על עלייתו של הפאשיזם בעם הגון ותרבותי, ועל תוצאותיו, אין שני לו.

המיפלצת

איננו יודעים מה שמה. אנחנו קוראים לה, פשוט, "המיפלצת". איננו יודעים גם איך היא נראית. פעם היה נדמה לי שראיתי אותה. זה היה בספר קריקטורות של צ'ס ארמס. כציור אחד הופיעו כמה מיפלצות. אחת מהן נראתה לי מוכרת. היתה לה בעה כואת של זרזן והומור, עד שהתפרצתי ואמרתי לרחל אשתי: "הנה היא" ממה היא ניוונה? יש לה מינהגים שונים מאוד של אכילה ושתייה. למשל, המשקה החביב עליה ביותר הוא תמימת הסבון שלדי הכיור במיטבת. אני ממלא את הכלי הזה שוב ושוב, ובכל פעם, כשאני ניגש להדיח את הכלים, הוא ריק. יכול להיות הסבר אחר לתופעה זו?

אפשר היה לחשוב שגם המיפלצת הפרוורטית ביותר לא תאכל בתיאבון עטים. אבל העטים נעלמים אצלנו בכית כמעט מדי יום. אין לנו ספק שמיפלצת אוכלת אותם. או שהיא מחביאה אותם כדי לשגוע אותנו.

בכלל, חושי-ההומור של המיפלצת שלנו מיוחד במינו. למשל: היא אוהבת לרחוף אותי כשאני נושא ספל של קפה. לא תה, לא בירה, לא יין, לא וודקה. את אלה אני יכול להוביל בלי תקלות מפניה אחת של הבית לרעותה. אך כשאני נושא ספל של קפה — ולוא רק צער אחד: — דואגת המיפלצת לשים בדרכי שרפרף, או קצה של שולחן. גם כשהדרך פנויה לגמרי, ונרמה ששום דבר אינו יכול לקרות, נותנת לי המיפלצת רחיפה, והקפה נשפך על הריצפה. התיחידה. מצחיק נורא.

כשאני גומר להתרחץ וסוגר את ברדהמים, כאה המיפלצת אחריי ופוחתת את הבזו שוב. עובדה. בכל פעם שאשתי נכנסת לחדרהאמבטיה, המים זורמים. כך גם לגבי החמל. אני יודע שלחצתי על המגן וניתחת את הורם. והמיפלצת הולכת אחריי ומחברת אותו שוב, רק כדי להחשיך אותי בעיני אשתי. חוץ מזה היא אוהבת להחביא את המכסים של קופסות ובקבוקים, להחביא עטים, מפתחות ומישיקפיישמש, ועוד ועוד.

לפעמים היא נעלמת לזמרה. יתכן שהיא הולכת לשגע ידידים, או לספר לחברה על מעלליה. אבל היא תמיד חוזרת. למען האמת, בימי היערה היא קצת חסרה לי. התרגלתי אליה.

גם לפלאטו מגיע

אינני אוהב את שמואל פלאטו-שרון. הוא הפך את האזרחות הישראלית שטר-חסינות לנוכלים בינלאומיים, שנולדו לאם יהודיה. הוא ביה את הדמוקרטיה הישראלית כאשר הציג את מועמדותו לכנסת ושיחד בוחרים, ותרם תרומה נוספת להיירדות הכנסת כאשר נבחר. הוא השחית את האיתנות הישראלית ושיחד עיתונאים. הוא ניצל רגשות לאומיים למטרותיו הפרטיות.

אינני חושב שמדינת-ישראל צריכה לנקות אצבע כדי להצילו מפני מישפט בצרפת. אם עבר עבירות בצרפת ומעל כאמונם של מי שנתנו בו אמון, עליו להישפט שם.

אולם לדבר אחד אני מסכים. שמדינה ידידותית תחזיק אורח ישראלי בכלל, ולא תיתן לנציגי המדינה גישה אליו.

לא פעם נתקלתי בכיטה המישפטית של יבשת אירופה, המעי ניקה לשופטי-חוקיות ולשופטי-מעצרים שמכות בלתי-מגובלות להחזיק אנשים כמעצרי-חוקירה ולמנוע גישה אליהם. אנחנו, שגרלנו על השיטה המישפטית האנגלו-סאכסית — ברוך-השם! — מודעים לזכויות של עצירים. ביבשת אירופה, כך נדמה, אין לעצירים שום זכות בכלל.

לפי חושי-הצדק שלנו, לכל עציר מגיעה הזכות להיפגש עם עורכי-דינו ועם נציגי מדינתו (אם הוא מוחזק בנכר). על הזכות הזאת אני מוכן להילחם. גם כאשר זה נוגע לאחד כמו פלאטו-שרון.

לואיס בארזות-התרמה ל.בונדס בניו-יורק

עכשיו בא לתל-אביב איש חדש במקום לואיס. יתכן שסוף-סוף יהיה כארץ שגריר אמריקאי.

הורי הנאצים ובניהם

זהו גמרותי. כבר סיפרתי כאן על הסרט הגרמני היימאט. בן 16 השעות. ראיתי אותו בארבעה המשכים. מכיוון שבהמשך השני אירעה תקלה, נמשך ההמשך השלישי שמונה שעות רצופות, ובזן שלוש הפסקות קצרות. כשנודק האור אחרי השעה השמינית, הצטערתי. רציתי לראות עוד ועוד. אי-אפשר להשוות את החוויה הזאת לצפייה בסרט רגיל, שיש

לו התחלה, אמצע וסוף. זוהי חוויה מסוג שונה לגמרי. היא דומה הרבה יותר לקריאת רומאן.

אחרי הפעם הראשונה, אתה מתווח כולך לקראת הפעם הבאה. הגיבורים מלווים אותך. מה קרה לפאול, שברח לאמריקה? האם תתאהב מאריה במהנרס, הבונה את האוטובאן האם הבנים, שאתה ראת אותם בלידתם, יגרלו וישרתו בוורמאכט של היטלר? האם יפלו במילחמה, או יחזרו הביתה? ואם כן, איך יסדרו במישטר הדמוקרטי החדש? איך ייראו בניהם ובנותיהם? הדברים אינם מתרחשים רק על הבר. אתה מתחיל להכיר את שכניך באולם (המקומות קבועים לכל אורך הסרט), פוגש בידידים בהפסקות. בפעם השניה אתה מביא קפה בבקבוק-תרמוס ועוגיות, ומציע לשכנים. אלה מגישים לך פירות. מול המישפה על הבר צומחת המישפה שבאולם.

בסוף ההצגה בת שמונה השעות לא ראיתי אף פיסת-נייר אחת, אף שקית-ניילון אחת על הריצפה.

מובן שלצופה הישראלי מעניינת ביותר ההתייחסות לתקופה הנאצית. הסרט מתחיל ב-1919, בתום מילחמת-העולם הראשונה, ומסתיים ב-1982, עם מותה של מאריה. שנולדה ב-1900. כלומר: הוא מתחיל 14 שנים לפני התקופה הנאצית, ומסתיים 37 שנים אחריה.

זהו, אולי, הדבר החשוב ביותר בסרט — דבר שאינו יכול להשתקף בשום סרט רגיל של שעה וחצי. התקופה הנאצית היתה בכפר הגרמני הזה אחת מיני רבות. כפי אומרת אחת הגיבורות: "כמה פעמים בחיי אמרו לי שהנה מתחיל עידן חדש? אחרי מילחמת-העולם הראשונה אמרו שמתחיל עידן חדש. אחרי מילחמת-העולם הראשונה אמרו שמתחיל עידן חדש. אחרי עליית הנאצים לשלטון אמרו שמתחיל עידן חדש. אחרי נפילת המישטר הנאצי אמרו שמתחיל עידן חדש. ועכשיו (עם הקמת

אני נזכר כלי הרף כפוסקו כנהאלמותו של איש, מלך גת הפלישתית: "הנה תראו איש משתגע, למה תביאו אותו אליי? חסר משוגעים אני, כי הבאתם את זה להשתגע עליי?" נדמה כי הארץ הקטנה הזאת הופכת עיר-מיקלט למשוגעי כל העולם.

לפני כמה שבועות הופיע בטלוויזיה צעיר רוזני. הוא נולד בכפר לכנוני לאב רוזני ולאם יהודיה, שלקחה אותו לארצות-הברית כאשר נפרדה מבעלה. הוא חזר ללבנון כדי לחפש את שורשיו. אז הופיע צה"ל, והצעיר הבין כי מוטב להשתייך לישראל החזקה מאשר ללבנון האומללה. הוא בא לישראל, התגייס, ועכשיו הוא יהודי רתי קיצוני, וגם לאומן ישראלי קיצוני. ברוך הבא לגת!

בשבוע שעבר הופיע בטלוויזיה כומר נוצרי, שהיתה לו החוצ' פה התהומית לערוך קונגרס ציוני נוצרי" כאותו האולם בבאול שבו ייסד הרצל "את מדינת היהודים".

הכומר הזה אינו רק ציוני. הוא גם חסיד מיפלגת-התחיה, דוגל בארץ-ישראל השלמה בכל מחיר ומוכן להילחם, כך מסתבר, עד החייל היהודי האחרון למען תיפארת ישוע, גדול היהודים (לדבריו). אל תגידו בנת!

הנחמה היחידה היא שלא רק אותנו פוקדת הקללה הזאת. גם את הצד השני. כי הנה ראינו את האנגלי הג'ינג' המשוגע. שהפך לפטריוט פלסטיני, הצטרף לפת"ח בלבנון וביצע בסוף, יחד עם שני חבריו, את הרצח המתועב בלארנקה. איש הפלישתית, מי יגול עפר מעיניך!

שגריר של מי?

כאחת המסיבות נתקלתי בשגריר האמריקאי דאו, סמואל לואיס. "איפה הכסף?" שאלתי אותו.

"איזה כסף?" תמה. "אנשי רק"ח ואומרים שאני סוכן שכיר של הסי-איי-אי. אז מישוה גנב את הכסף המגיע ל"י עניתי.

לואיס נכנס לרוח ההלצה, ושם את אצבעו על שפתיו. "ששששש" אמר, "אנחנו לא מדברים על דברים כאלה".

היו לי עם לואיס גם שיחות יותר רציניות — אך לא רבות. הוא הגיע ארצה ומרמה לפני המהפך. באחד מימי נובמבר 1977 ביקש מחנה זמר להפגיש אותו עם נציגים של כוחות-השלום השונים. נערכה מסיבה קטנה בדירתה של זמר (אותה היריה שבה נפגשתי כעבור שנים עם יעקב לוינסון, בשיא הפרשה שלו). התפתח ויכוח על הסיכסוך הישראלי-ערבי, והבעתי את דעתי שהכל קפוא. "על אם יתרחש וצועז דרמתי, אפשר יהיה לחדש את מהלכי-השלום!" סיכמתי.

"אתה מתכוון למילחמה?" שאל השגריר. "לא הכרזה", הסברתי. "יכול להיות גם וצועז מן הסוג הפופי" ניבאתי, ולא ידעתי מה אני ניבא. כי כעבור כמה ימים נאם אנוור אל-סאדאת את נאומו ההיסטורי במועצת-האומה המצרית, וקרה מה שקרה.

אחרי אחד המסעות הראשונים שלי במצריים נתקלתי בלואיס שוב. הוא הזמין אותי לשגרירות, ומסרת לי לו על הרשמים שלי בקאהיר, ובעיקר על הצורך לשלב את העניין הפלסטיני במשא ומתן לשלום.

מאז נתקלתי בלואיס עשרות פעמים במסיבות דיפלומטיות ואחרות, אך לא הצלחתי לקיים איתו אף שיחה רצינית אחת. אני זוכר במיוחד הזדמנות מסוימת, אחרי פגישתי עם יאסר ערפאת. ניגשתי אל השגריר בשמיכה, אמרתי שמחמצים הזדמנות גדולה לקדם את עניין השלום שיתוף עם אש"ף והתנדבותי להסביר לו את המתרחש ביתר פירוט. הוא לא היה מעוניין.

במשך כל השנים האחרונות, לא היה לואיס מעוניין בשום דבר שאינו תואם את הקו הרישמי של ממשלת-ישראל. מאחורי גבו התלוצצו שהוא שגריר ישראל כלפי ממשלת-ארצות-הברית יותר מאשר שגריר ארצות-הברית כלפי ממשלת-ישראל.

לכן לא הופתעתי כלל כאשר התברר לאחרונה כי סמואל לואיס השתלב לגמרי במימסד הישראלי-יהודי בארצות-הברית, והפך תועמלן ראשי של ממשלת-ישראל. זהו, כמוכן, עסק כדאי מאוד. יש ככך שמועש כמעט-ישייר של פעילותו הקודמת. לדעתי, יש לו חלק רב במחדלים הנוראים של ארצות-הברית בעניין השלום במזרח, העלולים לגרום אסון לארצו.

נראה כי גם ממשלת ארצות-הברית מכירה בתחר-צדדיות של השגרירות שלה בתל-אביב. הראיה ניתנה בשבוע שעבר.

מאז ראשית הכיבוש, מקיימת ארצות-הברית קונסוליה בירושלים המיוחדת. למעשה אין זו קונסוליה כלל, אלא מיני-שגרירות במדינה הפלסטינית שאינה קיימת. הדבר היה תמיד לגנייב, בעיני ממשלת-ישראל, והיא דרשה לא פעם להכפיף את הקונסוליה לשגרירות בתל-אביב. אולם וושינגטון סירבה, והקוני סול הכללי בירושלים מרווח במישירן למישור-החזוץ האמריקאי.

עכשיו נערכו חילופין: הקונסול הכללי האחרון, ואט קלד באריוס, מונה כעוזרו של ריצ'רד מרפי, הדיפלומט האמריקאי המטפל בתהליך-השלום, כדי להוסיף למאמצים מימד פלסטיני. במקומו מונה דיפלומט אחר, שגם הוא כעל-שם: מוריס דרפר, מי שהיה עוזרו של פיליפ חביב בתקופה שבה השיג חביב שביתת-נשק בלתי-רשמית בין ישראל ואש"ף, שנה לפני מילחמת-הלבנון.

אגב, מוזר הנה לשמוע מפי שרי-החזוץ, יצחק שמיר, בתוכנית מוקד, ששמו של האיש "דרייפר" ("רי"ש קמזצה, יו"ד חוקוק). השם הוא דרפר ("רי"ש סגולה). עיתוני-ישראל רגילים לאיית אותו "דרייפר", מטעמים שגורים. אם כתב בטלוויזיה, ויקטור נחמיאס, מכבט את השם בצורה משובשת — מילא, אבל ששרי חזוץ יגלה בורות כואת?